

Ю. Кінаш,
ад'юнкт Донецького інституту внутрішніх справ
МВС України

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У ВУГІЛЬНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

У рішенні задач, які виникають у зв'язку з проведенням в нашій державі економічних і соціальних реформ, найважливіше місце займає проблема забезпечення енергоресурсами, яка потребує підвищеної уваги до розвитку гірничодобувної промисловості. При цьому, необхідно враховувати, що за рівнем виробничого травматизму вона займає одне з перших місць у народному господарстві України. Відповідно до п. 68-78 Переліку робіт з підвищеною небезпекою, затвердженого наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 30 листопада 1993р. № 123 підземні роботи на шахтах по специфіці ризику відносяться до робіт з підвищеною небезпекою. При цьому, також доцільно вказати, що особливе місце серед соціальних і економічних проблем гірничодобувної промисловості займає проблематика забезпечення безпеки робітників у цій сфері. Тому особливе місце серед соціальних і економічних проблем цієї галузі займає забезпечення безпеки людей, які працюють у ній.

Досягнення цієї мети неможливе тільки за рахунок технічних рішень, нових технологій і т.п. В остаточному підсумку їх впровадження і реалізація залежать від уміння і готовності керівників і виконавців видавати і виконувати розпорядження, спрямовані на забезпечення безпеки працюючих, забезпечувати трудову дисципліну й ін.

Істотна роль у рішенні цієї проблеми приділяється правовим засобам, про які свідчить прийняття 6 жовтня 1999 року Гірничого закону України, призначеного стати своєрідним кодексом норм, які регулюють відношення, пов'язані з використанням і охороною надр України, а також таким Законом України, як: "Про охорону праці", "Про охорону навколишньої природного середовища", "Про порядок дозволу колективних трудових суперечок (конфліктів)", "Про підприємства в Україні", "Про пожежну безпеку", "Про забезпечення санітарного й епідемічного благополуччя населення", Кодексам України Про надра, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кодекс законів про працю. Крім цього, ці питання регулюються також відомчими нормативно-правовими актами, галузевими і міжгалузевими правилами безпеки, норми яких забезпечують безпечне ведення гірничих робіт, використання гірничошахтного й електротехнічного устаткування, транспорту, вимоги щодо провітрювання і противоаварійного захисту гірничих виробок, дотримання пилепального режиму, виробничої санітарії, охорони праці і навколишнього середовища; галузевими і міжгалузевими правилами технічної експлуатації, що установлюють вимоги і норми щодо ефективного, безпечного й екологічно чистого проведення гірничих робіт, організації і керування виробництвом; єдиними правилами безпеки при підіривних роботах, що встановлюють порядок збереження, транспортування і використання вибухових матеріалів під час проведення гірничих робіт. Метою яких є забезпечення ведення безпечних робіт на вугільних шахтах, забезпечення безпеки громадян, суспільства і держави, одержання належної якості продукції. Невиконання цих і інших організаційно-правових норм спричиняє застосування примусових заходів у виді адміністративної і кримінальної відповідальності.

Водночас, оскільки правосвідомість ще не досягла необхідного рівня, реалізація вимог законодавчих актів потребує використання комплексу заходів впливу на учасників відповідних правовідносин. Серед таких заходів найважливіше місце займають заходи адміністративного примусу до належної реалізації прав і використання обов'язків (заходи адміністративної відповідальності, адміністративного припинення).

Проте уваги їм поки приділяється недостатньо, і це є однією з найважливіших проблем врегулювання відношень, які виникають в процесі гірничодобувної діяльності.

Хоча Гірничий закон України і містить ряд положень як до системи протиаварійного захисту і безпеки проведення гірничих робіт (ст. 25-33), особливих умов праці в гірничодобувній промисловості (ст. 37-43), проте заходи забезпечення виконання цих вимог ним практично не передбачаються. Розділ 1Х Гірничого Закону містить лише загальні положення про відповідальність за порушення гірничого законодавства, передбачаючи зразковий перелік правопорушень у цій сфері, за які особи, винні в порушенні, залучаються до різноманітних видів відповідальності (у тому числі, адміністративної) відповідно до законів України. При цьому конкретні заходи адміністративної відповідальності Гірничий закон не передбачає.

Проте і спеціальний закон – кодекс України про адміністративні правопорушення містить лише декілька статей, які можуть бути застосовані до осіб, винних у порушеннях, передбачених ст. 49 Гірничого закону (ст. 41, 93, 94 Кодексу України про адміністративні правопорушення). Що стосується інших заходів адміністративного примусу, які можуть бути використані з метою забезпечення безпеки гірничодобувних робіт, то вони стосовно даних відношень практично не врегульовані. У результаті недосконалості і неповноти законодавства в цій сфері ефективність використання адміністративних засобів примусу для вирішення задач, які мають величезне соціальне і політичне значення, є явно недостатньою.

Такий стан питання багато в чому пояснюється недостатньою увагою до теоретичних розробок питань адміністративно-правового забезпечення безпеки гірничих робіт. У вітчизняній науці адміністративного права відсутні спеціальні дослідження цієї проблеми. Немає узагальнення практики застосування законодавства, аналізу ефективності чинних норм, перспектив і тенденцій їх удосконалювання. Вкрай незначна кількість досліджень у даній сфері й в інших країнах, де проблема забезпечення безпеки гірничодобувних робіт стоїть не менш гостро.

Основна увага приділяється відшкодуванню заподіяного при аваріях травмування та професійного захворювання у гірничодобувній промисловості, що на наш погляд, неоправдано. Здається, що більш важливим завданням є не компенсація вже виниклого збитку, а максимальне попередження його правовими засобами. Найчастіше правопорушення на шахтах відбуваються при недотриманні Правил безпеки. Близько 60 % шахт розробляють вугільні пласти на глибині понад 700 метрів. Зі зростанням глибини розробок підсилюються прояви небезпечних і шкідливих природних факторів: посиленого газовиділення, високих температур, підвищеного гірничого тиску, несподіваних викидів вугілля і газу. На третині шахт температура повітря в більшості вибоїв перевищує санітарну норму, що вимагає спеціального регулювання температурних умов. Причому провідне місце серед них повинні займати адміністративно-правові засоби, як найбільш оперативні, які можуть вже давати в близькому майбутньому позитивний ефект у досягненні поставленої мети.

Висловлені вище думки дозволяють зробити загальний висновок про актуальність дослідження проблеми забезпечення безпеки гірничодобувних робіт адміністративно-правовими засобами, серед яких найважливіше місце займають заходи адміністративного примусу.

У силу своєї практичної і теоретичної значимості, а також недостатньої вивченості у вітчизняній і закордонній адміністративістиці, ця проблема, як бачиться, актуальна.